

Retningslinjer for ortografisk modernisering

10.11.2016

1. Generelt.....	2
2. Stavemåder.....	2
2.1. Arkaiske ord.....	2
2.2. Udtale.....	4
2.3. Sammenskrivning og særskrivning.....	4
2.4. Store og små bogstaver.....	4
2.4.1. Titulaturer.....	5
3. Tegnsætning.....	5
3.1. Komma.....	5
3.2. Semikolon.....	5
3.3. Spørgsmålstegn.....	5
3.4. Apostrof.....	5
3.5. Citationstegn.....	5
3.6. Tankestreger o.l.....	6
4. Formatering.....	6
4.1. Afsnitsinddeling.....	6
4.2. Fremhævning.....	6
4.3. Regibemærkninger.....	6
4.4. Citater.....	6
5. Verber.....	7
5.1. Finitte verbalformer.....	7
5.2. Participier.....	8
6. Adjektiver.....	8
6.1. Komparation.....	8
7. Adverbier.....	9
8. Genre.....	9
8.1. Drama.....	9
8.1.1. Dialekt.....	9
8.1.2. Fremmedsprog og sproglige fejl.....	9
8.1.3. Regibemærkninger.....	9
8.1.4. Lister over medvirkende.....	9
8.2. Poesi.....	9
9. Numeralier.....	10
10. Pronominer.....	10
10.1. Possessive pronominer.....	10
11. Substantiver.....	10
12. Proprier.....	11
12.1. Typer og gennemgående figurer.....	11
12.2. Fremmedsproglige proprier.....	11
12.3. Værktitler.....	12
13. Forkortelser.....	12
14. Fremmedsprog og fremmedord.....	12
14.1. Titler og overskrifter.....	12
14.2. Måneder.....	13

14.3. Normalisering af fremmedsprog	13
14.3.1. Latin	13
14.3.2. Græsk	13
15. Referencer	13

1. Generelt

Det følgende er en detaljeret gennemgang af de retningslinjer der ligger til grund for moderniseringen af ortografi og interpunktion i bogudgaven *Holberg · Ludvig Holbergs hovedværker* 1-22 (DSL/Aarhus Universitetsforlag 2016-18). De moderniserede tekster bliver løbende tilgængelige i LHS.

Som udgangspunkt moderniserer vi ortografi, interpunktion og afsnitsinddeling, i mindre omfang morfologi og orddannelse, men ikke ordvalg eller syntaks.

Retningslinjerne redegør ikke for alle detailbeslutninger om enkeltgloser.

2. Stavemåder

Generelt moderniseres stavemåder så de bringes i overensstemmelse med moderne retskrivning ifølge *RO* og *DDO*. Hvor Holberg bruger flere stavemåder af samme ord som begge/alle er i overensstemmelse med gældende retskrivning, harmoniseres der ikke.

Hvor der hersker tvivl om hvad der er at betragte som selvstændige ord, kan *ODS* desuden anvendes som ledetråd. I *ODS* har følgende således fået selvstændige artikler:

fædreland, fædreland
fransk, fransøsk

mens følgende behandles i samme artikel, hvilket taler for at de er at betragte som variantformer af samme ord:

Umag, Umage → umage
Stikt, Stift → stift

Omvendt bør stærkt misforståelige former undgås, fx *uforligelig* i betydningen 'uforlignelig'.

Hvor lemmaformen i *ODS* skønnes forældet, følges den ikke, fx

Plaisier → plaisir (ikke plaser)
Bispedom → bispedømme
Mode (i betydn. 'møde') → møde
men: Landemode → landemode

Særlige forhold for genrer og ordklasser behandles i det følgende.

2.1. Arkaiske ord

Ord og ordformer der ikke findes i moderne dansk, moderniseres ortografisk efter skøn:

manqvere → mankere
Kortsvillighed → kortvillighed (således *ODS*)
Courage → courage
men:
Corrasi/Corasie osv. → kurasje

men:

excusere → excusere
curiøsk → curiøsk

Særregler:

for (i bet. 'før') → før
ickun/ikkun → kun
udi → i
herudi → heri (osv.)

Sammensatte interrogative/relative adverbier ('hvor') ligeså.

sær (i bet. især) → især
igientage → gentage
igiennemsee → gennemse
imodtage → modtage
iblandt andet → blandt andet
det (i bet. 'der', fx "Er det noget at see?") → der
der (i bet. 'det', fx "Der banker igen") → det
hen (i bet. 'henne') → henne
ind (i bet. 'inde') → inde

Forveksling af *ligge* og *lægge* rettes til nutidens standard.

Derimod kan ord der har ændret betydning, med fordel bevare den gamle ortografi for at undgå forveksling:

Courtisan (i betydn. 'hofmand') → courtisan
men: Courtisan (i betydn. 'én, der gør kur') → kurtisan
Creatur (i betydn. 'skabning') → creatur
men: Creatur (i betydn. 'husdyr' eller 'kvæg') → kreatur
Humeur (i betydn. 'legemsvæske' eller 'temperament') → humeur
men: Humeur (i betydn. 'sindstilstand') → humør
Liqueur (betydn. 'væske' eller 'drik', ej moderne 'likør') → liqueur
curiøs (i betydn. 'nysgerrig' og lign.) → curios
men: curios (i bet. 'mærkelig') → curios
Lectie (i betydn. 'klasse' el. 'undervisning') → lectie
men: Lectie (i betydn. 'undervisningsstof til hjemmeforberedelse') → lektie
Discours (i betydn. 'samtale') → discours
Secret (i betydn. 'lokum') → secret
Machine (i betydn. 'plan', el. 'indretning') → machine
Spectacle/Spectacul (i betydn. 'skue' eller 'forestilling') → spektakel
collegium (i betydn. 'forelæsning', 'lærestanstalt') → collegium
bravoure (i betydn. 'tapperhed') → bravoure
formidable (i betydn. 'skrækindjagende') → formidable
provocation (i betydn. 'opfordring til at træde frem') → provocation

Dog bør *Examen* (i betydn. 'undersøgelse') normaliseres til *eksamen* i analogi med verbet *eksaminere*, som kan have betydningen 'undersøge' på moderne dansk.

Det vil undertiden være en skønssag hvornår der er tale om betydningsskred. Fx betegner *Melancholie* egentlig en ubalance i den sorte galde og sekundært den sindstilstand og sygdom der følger heraf, hvilket typisk giver sig udslag i tungsind, depression el. sindssyge i bredere forstand. I praksis er betydningsforskellen imidlertid så lille at der ikke er meget signalværdi i at opretholde en arkaisk stavemåde:

Melancholie → melankoli

Franske stavemåder normaliseres hvor det er muligt/naturligt:

Acteur → aktør
Porteur → portør
Cavallier → kavaler
Officier → officer
Ambassadeur → ambassadør
Mediateur → mediatør

Compagnie → kompani

Canaille → kanalje

Dette gælder også i de tilfælde hvor ordene er bøjet på fransk:

Officiers → officerer

Tilsvarende med italiensk:

pro cento → procent

Det samme gælder enkelte latinske ord der bøjes på dansk:

Proprietarius (pl. *Proprietarier*, i betydning 'proprietær') → proprietær

men: Proprietarius (i betydning 'ejer') → proprietarius

Commentarius (pl. *Commentarier*) → kommentar

2.2. Udtale

Vi bevarer ikke ældre stavemåder blot af hensyn til (formodet) ændret udtale:

Cafée → kaffe

Undertiden er det en skønssag hvornår der er tale om udtalevarianter. *Soer* må markere en anden udtale end *svor*, men her er ifølge *ODS* tale om variantformer, hvorfor de kan harmoniseres i lighed med *Stikt* og *Stift* i afsnit 2.

soer, svor → svor

Der gælder dog særlige forbehold for talesprog, vers osv., jf. afsnit 8.1 og 8.2.

2.3. Sammenskrivning og særskrivning

Sammenskrivning og særskrivning bringes i overensstemmelse med moderne praksis, så sammensatte udtryk der hos Holberg skrives i flere ord, men i moderne retskrivning i ét, skrives sammen og vice versa. Undertiden vil dette dog afhænge af udgiverens skøn:

i agt tages (af 'iagttage') → iagttages

i agt tages (af 'tage i agt') → i agt tages

ja vist → javist

jo vist → jovist

men:

nej vist → nej vist

Så mænd sammenskrives, men *ja mænd*, *jo mænd* osv. særskrives, afhængigt af hvad der findes på nutidigt dansk.

Bindestreger ved sammensætninger indsættes og fjernes efter behov i lighed med øvrig tegnsætning.

Sorg, Fortred og Hierte-klappen → sorg, fortræd og hjerte-klappen (for at undgå fejllæsning)

Ligeledes indsættes og udelades fuge-s i sammensætninger, hvor der måtte være behov for det:

Gak fra mig Kone, jeg kand ikke fordrage den Brende-viinstantk. → Gak fra mig, kone, jeg kan ikke fordrage den brændevinsstantk.

2.4. Store og små bogstaver

Brugen af store og små bogstaver følger moderne retskrivningsregler. Dvs. *proprier* med stort begyndelsesbogstav, substantiver i øvrigt med småt, stort bogstav efter punktum etc. I enkelte tilfælde (fx kristne kernebegreber) kan substantiver efter udgivers skøn bevare stort bogstav som fremhævelse. Verslinjer begynder ikke nødvendigvis med stort bogstav, men følger almindelig

retskrivning.

2.4.1. Titulaturer

Brug af store bogstaver i titulatur følger retskrivningsreglernes § 13, stk. 1-2.

Eders Nåde
hr. Poul

3. Tegnsætning

Tegnsætningen følger så vidt muligt gældende dansk retskrivning.

Komma eller semikolon der adskiller helsætninger, kan efter skøn erstattes med punktum efterfulgt af stort bogstav.

3.1. Komma

Der sættes ikke startkomma.

Der sættes ikke komma i latterangivelse: Ha ha ha!

3.2. Semikolon

Brug af semikolon er op til den enkelte udgivers skøn, så længe det er inden for rammerne af moderne retskrivning.

3.3. Spørgsmålstegn

Direkte spørgsmål afsluttes altid med spørgsmålstegn.

3.4. Apostrof

Apostrof anvendes – foruden til markering af genitiv efter moderne retskrivningsregler – til at markere metriske forkortelser (jf. om vers, afsnit 8.2) samt apokope og sammentrækning i øvrigt. For at lette læsningen kan det være hensigtsmæssigt at sætte en apostrof, også hvor der sproghistorisk ikke er tale om udeladelse af en endelse.

lenger → længer'

Mer gengives som *mere* i prosa, mens skellet *mer'/mere* opretholdes i poesi af hensyn til prosodien. I talesprog kan korte former og bevares hvor det skønnes relevant at markere en bestemt udtale.

3.5. Citationstegn

Enkelte ord anvendt materialiter markeres med kursiv.

Der indsættes runde anførselstegn (“ ”) om citater og direkte tale.

Gudinden Avind, da hun saadant fik at vide,
Hun fnysede af Harm; skal jeg vel dette lide?
Hun sagde ved sig selv, skal hand sin Fæstemø
Saa læt omfavne? Ney jeg heller vilde døe, ...

→

Gudinden Avind, da hun sådant fik at vide,

hun fnyse af harm: "Skal jeg vel dette lide?"
hun sagde ved sig selv, "Skal han sin fæstemø
så let omfavne? Nej, jeg heller' ville dø, ..."

I prosatekster kan længere prosacitater i stedet markeres som selvstændige afsnit med blokindrykning uden citationstegn, verscitater tilsvarende i egne verslinjer uden citationstegn, jf. afsnit 4.4.

3.6. Tankestreger o.l.

Tankestreger der angiver afbrydelse eller tænkepause, gengives med tre prikker.

Tankestreger der angiver ellipse, fx et uartigt ord eller et navn der ikke skal frem, bevares.

Tankestreger der angiver en langt udtalt vokal, fx i interjektioner, erstattes med en gængs nutidig lydgenivelse:

a- → aaah
aa- → åååh
o- → oooh
geval----t → geva-a-alt

4. Formatering

4.1. Afsnitsinddeling

Lange tekstblokke brydes op i flere afsnit af hensyn til overskuelighed og læselighed.

I vers markeres nye afsnit med indrykning.

4.2. Fremhævning

I *LHS* anvendes ændringer i skriftsnit (fraktur, schwabacher, antikva, kursiv) og skriftstørrelse samt spatiering til fremhævning af fremmedord og andet. Dette gengives ikke. Ord fra fremmede sprog der optræder med fremmedsproglige bøjningsformer, gengives med kursiv (dog ikke *propriet*, jf. afsnit 12.2 og 14). Tilsvarende kan kursiv hvor det skønnes nødvendigt, markere en afvigende el. arkaisk betydning, jf. eksemplerne i afsnit 2.1.

Kursiv kan efter udgivers skøn anvendes i begrænset omfang til at fremhæve enkeltord som centrale begreber, uden at dette dikteres af hvad der er fremhævet i *LHS*:

Efterat vi saa løsligen have overvejet, hvad Talen er, og hvorledes den skal bruges, saa maa nu eftersees, hvad **Sandhed** og **Løgn** er, den Moralske **Sandhed** bestaar der udi, ...

→

Efter at vi så løseligt har overvejet hvad talen er og hvorledes den skal bruges, så må nu efterses hvad *sandhed* og *løgn* er. Den moralske *sandhed* består deri ...

Desuden anvendes kursiv til markering af regibemærkninger og fremmedsprogede verscitater, jf. følgende afsnit.

4.3. Regibemærkninger

Regibemærkninger sættes i parentes og (i den trykte udgave) i kursiv. Regibemærkninger der er knyttet til angivelse af 'speaker', begynder med småt, selvstændige regibemærkninger begynder med stort. Der sættes ikke punktum før slutparentesen. Se også afsnit 8.13.

4.4. Citater

Citater markeres med anførselstegn, jf. afsnit 5.3. I prosatekster kan længere prosacitater i stedet

markeres som selvstændige afsnit med blokindrykning uden citationstegn. Versciter sættes i egne verslinjer uden citationstegn.

5. Verber

5.1. Finitte verbalformer

Generelt normaliserer vi verbalfleksiver, men er mere tilbageholdne med ændringer i stammen.

Pluralisendelser bortnormaliseres i både præsens og præteritum samt imperativ.

dog pleie de Christne → dog plejer de kristne

Folck, der scrupulere om alting → folk der skrupulerer om alting

Folder jere Hænder smukt → Fold jeres hænder smukt

Anden person singularis på -st/-t ligeledes.

kandst → kan

est → er

skalt → skal

Stærke bøjninger bevares:

I grov heller i Mødingen → I grov hellere i møddingen

hvorpa Hanen goel første Gang → hvorpå hanen gol første gang

Herunder også imperativ:

Gak fra mig Kone, jeg kand ikke fordrage den Brende-viinstank. → Gak fra mig, kone, jeg kan ikke fordrage den brændevinsstank.

Stærke verber med separate pluralisbøjninger normaliseres enten ved blot at fjerne pluralisendelsen eller, hvor det ikke er muligt, at normalisere til den moderne form.

funde → fandt

Ligeledes bevares svage bøjninger der i dag er stærke:

Den haarde Medfart, Indbyggerne lidede → Den hårde medfart indbyggerne lidede

Verber der findes i både lange og korte svage former, normaliseres til moderne standardform.

skeede, skede → skete

hændte, hændede → hændte

Svind ved vokalsammenstød gengives:

sye → sy

Kontraherede former som *tar* og *gir* forekommer næsten kun i komedierne og betragtes derfor i replikker som en gengivelse af udtale. Uden for komediereplikker, herunder også i regibemærkninger, normaliseres de til den lange form (*tager*, *giver* osv.). I komediereplikker gengives de med apostrof således:

gir → gi'r

tar → ta'r

blir → bli'r

lar → la'r

bær → bær'

hør → hør'

spør → spør'

rør → rør'

før → før'

svar → svar'

lær → lær'

far → far'

begær → begær'

skær → skær'

svær → svær'

Det samme gælder infinitiver: ta', gi', ha' osv.

5.2. Participier

Participierne bringes i overensstemmelse med moderne principper så arkaiske entalsformer på -n eller -d ændres til -t.

det er antagen → det er antaget

slagen → slået (dog ikke i bet. 'besejret')

mætthed → mættet

et Menneske er forbunden til 2de Ting → et menneske er forbundet til tvende ting

I poesi gengives kortbøjede former af hensyn til rim og rytme:

Hun trodsig er og stiv, fast som en utemt Foele, → Hun trodsig er og stiv, fast som en utæmt fole

Participier opfører sig forskelligt i pluralis afhængigt af position og funktion. Anvendt attributivt bøjes de altid i pluralis.

*de tændte lamper

Anvendt prædikativt kan brugen af pluralis på moderne dansk udtrykke en forskel i aspekt mellem et fokus på hhv. det punktuelle og det durative.

*lamperne er tændt (lamperne er blevet tændt)

*lamperne er tændte (lamperne befinder sig i tændt tilstand)

Hvor udgiver skønner at kunne se en sådan nuanceforskel eller pluralisformen på anden måde forekommer særligt meningsfuld, kan pluralisformen eventuelt bevares, men som hovedregel bortnormaliseres den i prædikativ position i lighed med de personbøjede verber.

de blive igienløste → de bliver genløst

De (...), som blive fangne udi Krig, blive holdte → De (...) som bliver fanget udi krig, bliver holdt

de vare øvede baade udi → de var øvede både i

Præsens participium på -endes normaliseres til -ende, fx:

Rector var ... fraværendes → Rektor var ... fraværende

Præsens participier der anvendes med passiv betydning, ændres til perfektum participium:

er ventende(s) → er ventet

uformodende → uformodet

De korte perfektum participium-former *mist* og *maat* normaliseres til *mistet*, *måttet*.

6. Adjektiver

Adjektiver bringes i overensstemmelse med moderne principper for kongruens i køn og tal.

turde møde for saadan Mode → turde møde for sådant møde

Suffikserne -isk/-sk normaliseres til det i dag mest almindelige, fx:

catholisk → katolsk

protestantsk → protestantisk

6.1. Komparation

Komparativ og superlativ normaliseres til moderne bøjning.

sikkerst → sikrest

7. Adverbier

Former på -igen moderniseres:

nyeligen → nylig

Dog bevares endelsen når adverbiet ikke lader sig konstruere på moderne dansk, fx *samtligen*.

Og i betydningen 'også' skrives med accent: *óg*.

Ner (ned) gengives med apostrof: *ne'r*.

Her ud (i bet. 'skrid!') gengives *herut*.

Hid med ... gengives *hit med ...*

8. Genre

Nogle genrer nødvendiggør særlige hensyn, særligt komedierne og de metrisk bundne tekster.

8.1. Drama

I de dramatiske tekster kan afvigende sprogbrug være en del af persontegningen, især brugen af dialekt, ufuldkommen beherskelse af fremmedsprog samt andre sproglige fejl.

8.1.1. Dialekt

Replikker på dialekt bevares som dialekt. Disse kan gøres mere læsbare ved en skønsom normalisering, gerne med brug af apostrof. For eksempel *Mester Gert Westphaler* I 3:

Nej han ik, for han leuet tou Aar uden Brø, før han døe, der kom en Trætt imell ham og Provsten, hvorover han blev afsat.

→

Nej, han ik', for han lewet tow år uden brø' før han dø'e. Der kom en trætt' imell' ham og provsten, hvorover han blev afsat.

8.1.2. Fremmedsprog og sproglige fejl

I nogle komedier er fejlagtig sprogbrug, især i omgangen med fransk og latin, en del af personkarakteristikken. Hvor dette skønnes at være tilfældet, skal disse karakteristika bevares, fx kan der skelnes mellem *madame*, *madam* og *madamme*, mellem *monsieur*, *mussiør*, *mussiø* og *monsør*, og mellem *adieu* og *adieux*.

I visse tilfælde kan talesprogsformerne dog standardiseres:

Maansør/Monsør → monsør

adiøs/adiös/adios/adiôs → adjøs

8.1.3. Regibemærkninger

Regibemærkninger behandles sprogligt som anden prosa, dvs. uden samme bestræbelser på at bevare særlige karakteristika, se også afsnit 4.3.

8.1.4. Lister over medvirkende

Listen over medvirkende i en scene gengives med navnene adskilt af komma, uden afsluttende punktum og (i bogudgaven) i kursiv:

Rifogdens Kone. Jeppe. De andre. → *Ridefogedens kone, Jeppe, de andre*

8.2. Poesi

I metrisk bundne tekster går hensynet til rim og rytme forud for de principper der ellers er fastsat i disse retningslinjer. Rim skal stadig rime, versfødderne stadig gå op (i hvert fald i det omfang de

gør det hos Holberg). Hvor vi bevarer afvigende former, må de forklares i gloselisten for det pågældende bind.

temme / svemme (dvs. 'svømme') → tæmme / svemme
Lius (dvs. 'lys') / Huus → lius / hus

Undertiden kan det være svært at afgøre om mangelfulde rim og metra skyldes ændringer i udtale; dette kan vi ikke tage særligt hensyn til.

Metriske forkortelser markeres som hovedregel med apostrof, der dog kan udelades hvor det skønnes at tynde teksten unødigt.

See Tigrens grumhed an → Se tig'rens grumhed an

Verslinjer indledes ikke nødvendigvis med stort bogstav, men følger almindelig retskrivning.

9. Numeralier

Romertal ændres til arabertal. Romertal ved regenter o.l. ændres til arabertal efterfulgt af punktum.

Cap. III (i overskrift) → Kapitel 3
Friderik II → Frederik 2.

Tal skrevet sammen med endelser skrives ud efter følgende mønster:

4re → fire
2de Ting → tvende ting
Christiani 2di → Christiani secundi
22de → 22.

Herudover følger talord originalen. 2 ændres ikke til *to*, *tredive* ikke til *30*. Det gælder også hvor originalen er inkonsekvent i sin praksis.

10. Pronominer

Hvem og *hvo* bevares.

Derimod moderniseres de oblikke former af de personlige pronominer:

hannem → ham
dennem → dem

10.1. Possessive pronominer

Possessive pronominer bringes til at kongruere i køn og tal efter moderne principper:

Barnet har sit Faders Ansigt → barnet har sin faders ansigt
Jeg kand sige, at det blev sort for min Øyen. → Jeg kan sige at det blev sort for mine øjne.

De bøjede former af *vor* bevares. Derimod moderniseres de forældede former af poss. pron. *jer*:

vor – vort – vore → vor – vort – vore
jer – jere → jeres

11. Substantiver

I lighed med praksis for verberne normaliserer vi gerne fleksiver, men er mere tilbageholdne med at ændre i stammer.

Øjene → øjne
Hoff-Cantzelern → hofkansleren

Dette indebærer at parallelformer kan standardiseres:

Student, Studenter (sing.) → student
Studenter, Studentere (plur.) → studenter

Drabant, Drabanter (sing.) → drabant
Drabanter, Drabantere (plur.) → drabanter
Regent, Regenter (sing.) → regent
Regenter, Regentere (plur.) → regenter
Mahometan, Mahometaner, Mahomedan, Mahomedaner (sing.) → mahomedaner
Mahometaner, Mahometanere, Mahomedaner, Mahomedanere (plur.) → mahomedanere
Hanrej, Hanreder → hanrej

Verbalsubstantiver på -ning og -ing normaliseres til moderne standardform.

Hylding → hyldning
Befalning → befaling

Genitivbøjning i substantivsyntagmer bringes i overensstemmelse med nutidig praksis.

efter min Broders Ovidii Tilskyndelse → efter min broder Ovidii tilskyndelse
Hertug Adolfs af Holsten død → Hertug Adolf af Holstens død

Substantivgenus bringes i overensstemmelse med moderne retskrivning medmindre særlige forhold taler for andet.

hen i Taaget → hen i tågen
et Ørefigen → en ørefigen
men: Ritualen (i betyd. 'ritualbog') → Ritualen

Det samme gælder i enkelte tilfælde numerus:

de Slags Folk → den slags folk

12. Proprier

Danske proprier normaliseres efter *Encyklopædien* og *DBL* (3. udg., resp. 1. udg.).

Friderik II → Frederik 2. (jf. afsnit 9)
Sorøe → Sorø
Aars → Års (ikke Århus)

Se også afsnit 2.4.2 om titulatur.

Holbergs figurers navne moderniseres ikke hvor teksten er enig med sig selv og navneformerne ikke er påfaldende sært stavede, men harrmoniseres inden for samme tekst.

Paars (ikke Pårs)
Gert Westphaler (ikke Westfaler, skønt Westphalen → Westfalen)
men fx *Den Politiske Kandstøber*:
Anecke i rollelisten, Anneke i teksten → Anneke
Wibecke → Vibeke

12.1. Typer og gennemgående figurer

Dog standardiseres følgende navne på typer og gennemgående figurer på tværs af komedierne:

Henrik
Pernille
Magdelone
Jeronimus
Sganarel
Herman von Bremen

12.2. Fremmedsproglige proprier

Fremmedsproglige proprier oversættes ikke, men kursiveres heller ikke som fremmedord.
Kasusendelser bevares.

Fridericus secundus
Cartesius
Hadersleben
Homero
den ene følger Cartesii, den anden Aristotelis Lærdom → den ene følger Cartesii, den anden
Aristotelis lærdom

12.3. Værktitler

Titlerne på Holbergs værker moderniseres:

Den politiske Kandstøber → *Den politiske kandestøber*
Jeppe paa Bierget → *Jeppe på Bjerget*
Kilde-Reysen → *Kilderejsen*
Barselstuen → *Barselsstuen*
4re Skiemte-Digte → *Fire Skæmtedigte* (jf. afsnit 9)
Henrich og Pernille → *Henrik og Pernille* (jf. afsnit 12.1)
men: *Peder Paars* (idet Paars' navn ikke moderniseres)
11. Junii → *11. juni* (jf. afsnit 14.2)
De Danske Comoediers Lig-begængelse → *De danske komediers ligbegængelse* (jf. afsnit 14.1)
Nye-Aars Prologus til en Comoedie → *Nytårsprolog til en komedie* (jf. afsnit 2.3 og 14.1)

13. Forkortelser

Standardforkortelser (etc.) bevares.

I overskrifter opløses og fordanskes en række særlige nøgleord, jf. afsnit 14.1.

Forkortelser i brødtekst opløses, fx:

Monsr. → monsieur
Rdlr. → rigsdaler
ß → skilling

14. Fremmedsprog og fremmedord

Enkeltstående fremmedord der behandles som fremmedord (dvs. med fremmedsproglige endelser), fordanskes ikke, men sættes i kursiv. Kasusendelser bevares. Dog kursiveres proprier ikke, jf. afsnit 12.2.

at ... med Ovidio skrive *Libros Amorum*, saasom de vare øvede baade udi Theorie og Praxi
→
at ... med Ovidio skrive *libros amorum* såsom de var øvede både udi teori og *praxi*

Jeg kom icke ihu at levere Manuscripted til en anden, hvor jeg kunde have haft det baade melius
celerius correctius og *nitidius* tryckt iisdem *impensis*
→
Jeg kom ikke i hu at levere manuskriptet til en anden hvor jeg kunne have haft det både *melius*,
celerius, *correctius* og *nitidius* trykt *iisdem impensis*

Passager i blandingssprog, typisk jøders dansk/tyske sprog, kursiveres som helhed.

14.1. Titler og overskrifter

I titler og overskrifter fordanskes en række latinske nøgleord.

Satyra → satire
Epistola → epistel
Act., Actus → akt
Sc., Scena → scene

Prologus → prolog
Cap., Capitulum → kapitel
Comoedie → komedie
Tragoedie → tragedie

Comoedie og *Tragoedie* er at betragte som ortografiske varianter og fordanskes/moderniseres derfor også i brødtekst. De øvrige bevares derimod og behandles som øvrige fremmedord. Dette gælder også *Comoedia* og *Tragoedia* med latinske endelser.

14.2. Måneder

Navne på måneder fordanskes:

Augusti Maaned → august måned
11. Junii → 11. juni

14.3. Normalisering af fremmedsprog

Fremmedsprog normaliseres kun i begrænset omfang, bortset fra tegnsætning. Dog kan særligt usædvanlige bogstavkombinationer ændres til mere naturlige:

j'aj → j'ai

Der gælder særlige hensyn i dramatiske tekster, hvor fejlagtig omgang med fremmedsprog kan indgå i personkarakteristikken. I komedierne bevares fremmedsproglige passager derfor som udgangspunkt uden indgreb, jf. afsnit 8.1.2.

14.3.1. Latin

V anvendes intervokalisk og antevokalisk ved ords begyndelse, u efter konsonant.

vale, sive, qui, cui, utinam

Diakritika udelades.

14.3.2. Græsk

Diakritika normaliseres til moderne praksis.

15. Referencer

DBL – Dansk biografisk Leksikon, 3. udg. v. Sv. C. Beck, 1979-1984 (1. udg. v. C. F. Birka, 1887-1905).

DDO – Den Danske Ordbog, <http://ordnet.dk/ddo>.

Encyklopædien – Den Store Danske Encyklopædi, red. J. Lund, 1994-2006.

HO – Holberg-Ordbog. Ordbog over Ludvig Holbergs Sprog, <http://holbergordbog.dk/>.

LHS – Ludvig Holbergs Skrifter, <http://holbergsskrifter.dk/>.

ODS – Ordbog over det danske Sprog, <http://ordnet.dk/ods>.

RO – Retskrivningsordbogen, <http://www.dsn.dk/ro>.